

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UKA 2022/imm. 7.3

21.november 2022

Asii Chemnitz Narup

2023-imut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq)

Oqaaseqaat:

Aningaasanut Inatsit nunarsuarmi pissutsit allanngorfianni – ullut nalorninartorsiorfiusut qeqqanni.

Aallaqqaasiut/Aallaavik

Ruslandip Ukrainemik saassussinerata malitsigisaanik nukissiutit (ikummatissat) aamma inuussutissat akii nunarsuarmi tamarmi qaffarujussuarput. Aningaasat pisissutaasinnaanerisa nalingi malunnaatilimmik appariarput, akit qaffariartupiloorput. Nunatsinnissaaq tamakku malugineqalereerput.

Aningaasaqarnerput avatitsinnit pisunik tatineqarpoq.

Taassuma saniatigut Nunatta atugarissaarfiusutut inissisimanerata siuariartortittuarnissaanut suli suliassaqaqaagut - aningaasapassuarnik naleqartussamik. Taamatuttaaq Peqqinnissaqarfiup ingerlanneqarnerani ullut unammillernarluinnartut nalaappagut.

Nunatsinni namminermi pissutsinik aningaasaqarnerput tatineqarportaaq.

Pissusiviusut tamakkuupput aningaasanut inatsit pillugu ukiaq manna isumaqatiginninniarnitsinni aallaaviusimasut. Akisussaassuseqartumik

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

eqqarsarluarnissamillu uattsinnut piumasaqaannavilluta pingaarnersiuneq ingerlanniarsimavarput.

2023-mut aningaasanut inatsimmut isumaqatigiinninniarneq

Aningaasaqarnermut naalakkersuisumik aningaasanut inatsimmut isumaqatigiinninniarneq angusaqarfiusumik ingerlasimavoq. Kissaatitta ilaannik iluatitsimavugut, pilliuteqarsimallutalumi aamma.

Partit tallimat akornannitsinni 2023-mut aningaasanut inatsimmut isumaqatigiissummik imartuumik atsioqatigiittoqarnera Inuit Ataqatigiinni iluarisimaaqaarput.

Isumaqatigiissut malillugu suliniutit aningaasaliiffigineqartussangortut koruuninngorlugit nallingi assigiinneqqaat, assersuutigalugu 2 miliuninit 1,5 milliardit tungaannut. Nunarput ataatsimut isigalugu aningaasaliissutit, nunap inuinit amerlanerpaarpaanut pitsaasumik tuttussat – ilaat siunissami qanitumi allallu ukijualuit qaangiunnerini malunniuttussat.

Inuit Ataqatigiinnit angusagut.

Aningaasanut inatsimmut isumaqatiginninniarnitsinni angusatta ilaat, pingaarnersiukkat, mukkuupput:

Inuusuttunut suliniutit

Inuiaqatigiit aningaasarsiornikkut naligiiffiunerusut aamma aningaasarsiornikkut piujuartitsiffiusut anguneqarnissaat Inuit Ataqatigiit anguniagaraavut. Taamaammat pinngitsoorata inuusuttorpasuit suliffeqanngitsut imaluunniit Meeqqat Atuarfianniit ingerlariaqqinneq ajortut,

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

taamaattumillu inuiaqatigiit avataanullusooq inissisimasut,
ikilisarluinnarnissaat pisariaqartilluinnarparput. Suleriaatsit sukatertariaqarput,

inuusuttut tamakku ilinniarfeqartilerniarlugit ornillugit siunnersorlugit
ikiorneqartariaqarput.

Aamma suliffeqarfinnik inunnik ikorfartortariaqartunik suliffissaqartitsisunik
atuinerulernikkut, inuusuttut nammineerlutik
peqataatinneqarnerulernissaannut aqcutissiuisoqassaaq, siunissamilu
inuusuttut tamarmik peqataatinneqalerlutik. Inuusuttut pineqartut, sulit 18-
liineqanngtsiut, angajoqqaavinik qanimut suleqateqarnissaq
puiorneqassanngilaq.

Inuusuttut nunaqarfinni najugartut siunissamut ilinniartunngornissamut
suliffeqalernissamullu takorlugaat tusarusukkatsigit aappaagu
ataatsimeersuartinneqassapput. Inersimasut ukiut tamangajaasa
ataatsimeersuartinneqartarnikuupput, maanna inuusuttut nipaasa
inuiaqatigiinnut apuunneqarsinnaanissaannut periarfissiilerpugut.

Peqqinnissaqarfipput kivinneqartariaqarpoq

Peqqinnissaqarfimmi suliassanik kivitsisinnaaneq tusiapippoq. Inuit
suliaritinnissamut utaqqisut amerlapput, nappaatimillu suussusersinissaanut
akissutisinissaat sivisuvallaarpoq, naammattunik ilinniarsimasunik
sulisussaaleqineq angeqaaq.

Marloqiusamik sammivilerluta peqqinnissaqarfik kivittariaqarparput:
ajornartorsiutit pinartutut nalilertariaqartut piaarnerpaamik qanoq
iliuseqarfisariaqarluinnarput.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Aamma piffissaq ungasinnerusoq isigialugu peqqissutsimut politikki ataatsimoortoq tunngavisorujussuartigut nutaamik ilusilersortariaqarpoq. Tamatuma (kinngullertut oqaatigisama) naammassiniarnissaanut utaqqivarput Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutissaa. Upernaaru naammassineqartussanerarneqarpoq, erininaq.

Sammiviliussanut tamaginnut aqqiiniarneq siunertaralugu Inuit Ataqatigiinnit suleqataassaagut. Taamatuttaaq partinit tamanit peqataaffigineqartumik peqqissutsimut isumaqatigiissusiornissamut immersueqataassalluta.

Napparsimasortatta sullinneqarnerat nappaatinillu pinaveersaartitsinerup pitsaanerusariaqarmata Inuit Ataqatigiit suleqataalluassaagut.

Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq utaqqinngikkaluarlugu

Aningaasanut inatsimmi Dronning Ingridip Napparsimavissuani meeqqanut immikkoortortaqalernissaq aamma meeqqat inuusutullu tarnikkut misissorneqartussat sukkanerusumik ikiorneqartassasut 2023-mut aningaasanut inasit aqqutigalugu qulakkeerneqassapput.

Soorlu aamma ukioq mannamut Peqqinnissaqarfimmi utaqqissunneqarsinnaanngitsunut aningaasaliisugut.

Oqaatsit, kulturi, issittoq

Kalaallit Inuillu oqaatsivut erligeqaagut, eriagissavavullu nunarsuarmi asseqanngimmata. Tamanna pisussaaffiliivoq. Inuit Ataqatigiinni nuannaarutigaarput Oqaasileriffimmut aningaasaliissutit siunissami amerliartortinneqarnissaat qulakkeeratsigu, alloriarneq siulliulluni aningaasaliissutit aappaagumut millionit aappaata qeqqannik

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

ilaneqartussanngormata. Oqaatsivut pillugit kiffartuussineq, ilisimatusarneq qaammarsaanerlu taamaalillutik patajaallisarneqassapput.

Nunatta Eqqumiitsulianik Saqqummersitsivissaanut Naalakkersuisut aningaasaleeqataanissamut piginnaatinneqarnissaannut siunnersuut Inuit Ataqatigiinnit ilalerparput. Nunatta oqaluttuarisaanitsinnik inuiattulu

kinaassuttitsinnik eqqumiitsuliarpasuit aqutigalugit oqaluttuartut angerlarsimaffeqalernissaat nukinginnarsivoq.

Silap pissusaata allanngoriartorneranik issitoq sunnerneqarnerpaat ilagaat. Issittumi inuusaatsip piujuaannartinneqarnissaanut illersussallugu pisariaqarluinnarpoq, ICC-mullu ilaasortat akunnerminni nunallu tamalaat akornanni suleqatigiissutigisaasa pingaarutillit ilagaat. Taamaammat ICC-mut aningaassaliissutinik qaffaanissaq Inuit Ataqatigiit akuersaarparput.

Sanaartugasat

Sineriammi suliniutinut angisuunut sanaartortoqarnera (mittarfiit eqqarsaatigalugit) ingerlarsorpoq. Erngup nukiliorfii ilaqqinneqassapput. Inuusuttunut tulluarsakkanik inissialiornissat nanginneqarnissaannut aningaasaliissutissanik illuartitsisoqarpoq. Inoqarfiit inukitsut inuusuttai periarfissinneqassapput.

Ilinniartut inaannik sanaartorneq nangittumik qulakkeerniarneqarpoq, pisariaqartitsinerullu qulaajarneqarnera naammassigaluttuarmat pilersaarusoqqinnissamut suleqataassaagut.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Isertitassatut nutaatut missingiutit – AI sineqartoorfiusoq

Aningaasanut Inatsisisap siullermeerneqarnerani ujartuivugut isertassatut missingiutit sooq taama mianersortigisisumik tagginneqarsimanersut.

Ullumikkut allannguutissatut siunnersuutit akuerisassatta ilaaniipput isertitassatut nutaatut missingiutit. Takusinnaavagullu raajanut akitsuutit aamma aalisakkanut ikerinnarsiortunut akitsuutit aqutigalugit landskarsip isertitassai qaffariaateqartussanngortut. Taamaalilluta partiit kissaataasa ilaat matussuserneqarsinnaalerput. Missingersuutillu sineqartoorfiusussanngorlutik.

Akitsuutinik qaffaasoqannginnissaa nuannaarutiginerpaarpaajuvarput.

Ukiorpanni ileqqorilerneqartoq: aningaasanut inatsisip

amigartoorfiunnginnissaa anguniarlugu akitsuutinik qaffaasarneq – periuseq taanna maanna qimanneqarpoq.

Paarlattuanik (neqinut avataannit eqqussukkanut) akitsuutinik ukiortaamit atorunnaarsitsisoqalerpoq. Inoqutigiinnut inunnullu ataasiakkaanut inuuneq aningaasatigut oqinneruleqqullugu. Sikusartuni najugartunussaaq akitsuutit januarip aallaqqaataanit malunniutereernissaat siunertaralugu, Naalakkersuisut siunnersuutissamik suliaqarniarput.

Nuannaarutigeqaarput nunaqarfinni isorliunerusunilu nioqqutissanik pilersuineramik sullissinnerup pitsanngorsarnissaanut atsioqatigiinnitsinni ilanngullugu naqissuserneqarmat. Naajaat, Nutaarmiut aamma Qeqertat immikkut pitsanngorsaavigineqarsinnaanissaat suliassanngorpoq.

Inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinissamut periusissaq

Inuussutissarsiutit ineriartortinneqarnissaannut periussisiaqalivinnissaaq Inuit Ataqtigiiit qangali kissaatigisarsimavarput. Taamaattumik

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

nuannaarutigilluinnarparput aningaasanut inatsisissamut isumaqatigiissuteqarnitsinni pingaartinneqarluni sammineqarmat inuussutissarsiutit ineriartortinneqarnissaannut sinaakkutissat nutaat, nunatsinnut tamarmut aamma nunap immikkoortuinut, atuutsinneqartussat. Takornariaqarnermut periussissiassaq, piujuartitsinermik qitiutitsisussa, erinigalugu utaqqissavarput. Erngup nukiliorfiit pioreersut allineqarnissaat aammali nutaat sananeqarnissaat, nukissiuutit mingutitsinngitsut, aalisarnerullu ineriartorteqqinneqarnissaa qilanaarivavut. Periarfissanik nutaanik atorluaasinnaanissamut tunngavissaassaaq pingaaruteqartoq attassuteqaatersuutitta naammassineqareersimanissaat, aamma inuusuttut maanna suliffeqanngitsut ilinniagaqarsimanngitsullu, ilinniagaqarlutik suliffeqalerlutillu aallartinnissaat – taakku marluk aamma isumaqatigiissummi pingaartinneqarput.

Suliniutinut angisuunut taarsigassasiniarnissaq

Qasigianguani Aasiannilu erngup nukiliorfissamut nutaamut, Nuummi Tasiilamilu pioreersut pisinnaasaannik annertusaanissat taarsigassarsiniarnikkut aningaasalersorneqassasut aalajangerneqareerpoq. Maluginiarparpullu avataanit aningaasalersuerusuttut suliffeqarfiit maani akileraartitaarsarnerinut atugassarititaasut pillugit aporfeqartoq tikkuarsimavaat. Aningaasaqarnermut ataatsimiititaliami matuminnga malinnaatinneqarnissatsinnik naatsorsuuteqarpugut. Taamatuttaaq inissianik aserfallassimaqisunik iluarsartuussinissamut naalakkersuisut pisinnaatilerpagut 1,5 miliartinik taarsigassarsiniarnissaannut. Inissiat pitsaasut, inunnik napparsimalersitsinngitsut, najoruminartut inoqatigiinnut amerlavallaatunut sinnattuinnanngornikuuvoq. Qaa iluarsartuussinissamut pilersaarut naammassili, suliarlu aallartillugu.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Inissialiornermi aningaasalersueriaatsit immikkut misissugassanngornerat pitsaasuusorivarput.

Inerniliineq

Partiit atsioqatigiilluta isumaqatigiissutitta inerneraa 2023-mi sineqartoornissaq, taamatutaaq ukiunut missingersuusiorfiusunut. Tamanna isumaqatigiissummi ineriartornermi aningaasaliinernik, immikkoortuni ataasiakkaani kingussaaffiusuni sukumiisunik suliniutinik innuttaaqatigiiaallu immikkut pisariaqartitsisunut sullissinikkut pitsannguisunik imaqarnerani pivoq.

Naggasiineq

Politikkimi sulinermi partiit ataasiakkaat namminneq pingaartitatik kisiisa angorusullugit sulisarnerat naammattuugassaasarpog. Maannakkulli isummanik assigiinngisitaartunik qalipaatilippassuarnut inissaqartitsisoqarlunil isumaqatigiinninniartoqarsimasog.

Partiit tamatta pilliuteqarlutalu ppissarsivugut. Isumaqatigiinnikkullu takutinneqarpoq suleqatigiissinnaassuseq, peqatigiissinnaassuseq aamma ataatsimoorussilluni akisussaaqatigiissinnaassuseq - minnerunngitsumik nunarsuatsinni ajornartorsiuterpassuit – kingunissaannik iisimasaqarfiginngisatta – takkussimaalernerisa nalaanni.

Qamangavik partinut tamanut qujanaq. Naalackersuisunut qujanaq, minnerunngitsumik Aningaasaqarnermut Naalackersuisumut qujanaq. Piumassuseq nukiusog uppernarseqqikkujarput.

Naggasiutigalugu nalunaarutigissavara Inuit Ataqatigiit Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliap allannguutissatut siunnersuutit akuereqqullugit innersuussinera malillugu taasissagatta